

Лявон Карповіч: Доўгая і няскончаная дарога дадому...

Анатацыя. Дваццаць краін сьвету і арганізацыя Аб'яднаных Нацый выпусьцілі больш за 200 паштовых марак, прысвечаных Марку Шагалу. Сярод іх маркі, выпушчаныя поштай Рэспублікі Беларусь. Аўтар хоча, падкрэсьліваючы значэньне філятэліі, пазнаёміць чытача, як з павязьзю Марка Шагала з Радзімай, яго доўгім і складаным вяртаньнем дадому, так і яго addаносьцю Бібліі, каханьню і вераю, што "...У мастацтве, як і ў жыцьці, магчыма ўсё, калі ў іх аснове ляжыць каханьне".

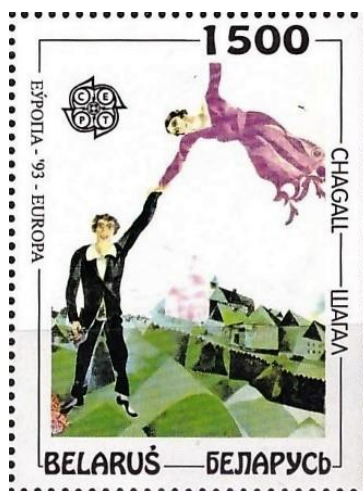
*Мая Айчына – у маёй душы. Марк Шагал
(7 ліпеня 1887 г., Лёзна, Беларусь - 28 сакавіка 1985 г., Сен-Поль-дэ-Ванс, Францыя)*

Марк Шагал нарадзіўся ў Віцебску 6 ліпеня 1887 года ў сям'і гандляра Хацкеля (Захара) Шагала і быў старэйшым з дзевяці дзяцей. Горад на Дзьвіне стаў для Мойшы Сегала, такое імя насіў хлопчык з нараджэньня, той самай згубленай Радзімай, пра якую ён усё жыцьцё ўспамінаў, адкуль зьехаў і куды так і ня змог вярнуцца. Гэтыя ўспаміны запаўнялі яго мастацкімі вобразамі, дапамагалі тварыць, вяртацца ў сваю маладосьць і чэрпаць адтуль сілы да самай яго сьмерці ... У 19 гадоў па благаславеньні маці Фейгі-Іты, Марк паступіў у школу вядомага віцебскага мастака Юдэля Пэна, які разгледзеў талент і вучыў юнака бясплатна. Праз некалькі месяцаў Марк едзе вучыцца ў Санкт-Пецярбург. У 1910 годзе, Шагал працягнуў навучаньне ў Парыжы. На парозе Першай сусьветнай вайны ў 1914 годзе - вярнуўся ў родны Віцебск. Тут ён сустрэўся са сваім настаўнікам і той прапанаваў любімаму вучню пазіраваць для партрэта і пра ўсё пагаварыць. На гэтым маленькім партрэце мастак намаляваны казачным і закаханым.

*Партрэт Марка Шагала (1914). Юдэль Пэн (1854 -1937).
Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь.
Блёк пошты Беларусі, выдадзены ў 2012 годзе з нагоды
125 – годзья з Дня нараджэння Марка Шагала*

Існуе легенда: калі сфатаграфавалі побач са знакамітым партрэтам працы Юдэл Пэна, на якім намаляваны яго вучань Марк Шагал, то ў хуткім часе апынешся ў Парыжы. 25 ліпеня 1915 адбылося вясельле з Бэлай Розенфэльд – жанчынай, якая стала для Шагала найвялікшай любоўю і натхненнем на ўсё жыццё.

*Прагулянка. Марк Шагал (1917-1918). Дзяржаўны Рускі музей.
Марка пошты Рэспублікі Беларусь, выдадзеная ў 1993 годзе*

Марк ідзе па зямлі ў ваколіцы роднага Віцебску, трымаючы за руку Бэлу, якая ляціць над зямлёй, і гэта з'яўляецца выразам найвышэйшай кропкі шчасця.

Каханьне – вось асноўная ўмова перамогі над зямным прыцягненьнем. «...У мастацтве, як і ў жыцці, магчыма ўсё, калі ў іх аснове ляжыць каханьне», - казаў мастак. Любоў да Бэлы Розенфэльд даўжынёй у 29 гадоў не дазваляла Марку Шагалу гаварыць аб ёй, як аб памерлай. Мастацтвазнаўцы падлічылі, што аблічча Бэлы можна ўбачыць больш чым на 2 тысячах палотнаў Шагала.

Закаханьня (1881). Марк Шагал (1917-1918).

Менск, Белгазпрамбанк.

Марка пошты Рэспублікі Беларусь, выдадзеная ў 2015 годзе

Карціна куплена ў 2012 на аўкцыёне. Дагэтуль у Беларусі фактычна не было ніводнай маляўнічай працы Шагала. У гэтым шэдэўры сабраны разам усе «фірмовыя» знакі Шагала: букеты, бэстыярыюм, родны горад і закаханыя. Карціну беларусы змаглі ўбачыць у Менску на выставе, прысьвечанай 130-годзьдзю з дня нараджэньня Марка Шагала ў 2017 годзе. У 1922 годзе Шагал едзе ў Бэрлін, а ў восень 1923 году ўсёй сям'ёй зьездзе з Бэрліну ў Парыж. Гэта быў ад'езд з Радзімы назаўжды.

Але ў сваім вершы ён напіша:

Мая Айчына – у маёй душы.

Вы зразумелі?

Ўваходжу я ў яе без візы.

Калі самотна мне, – яна ўсё бачыць,

Паложыць спаць і ахіне як маці.

У ва мне растуць зялёныя сады,

Надзьмутыя, журботныя платы,

Завулкі цягнуцца крывыя.

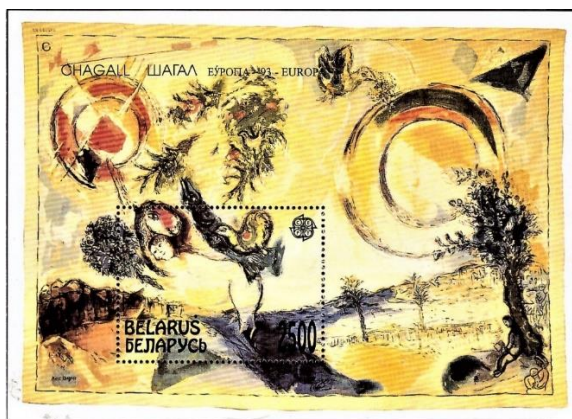
Але няма дамоў,
У іх-маё дзяцінства,
Якое разбурылася да ніткі.
Дзе іх жыллё?
У маёй душы дзіравай... (Пераклад з расейскага Л.К.)

У сваіх творах мастак умудраўся заставацца ў Віцебску, як бы далёка ад яго ён ні знаходзіўся. Заставаўся ў Віцебску, але выходзіў за межы роднага горада, накіроўваючыся ў космас і ў містычныя сфэры, пераадольваючы межы культур і ўзыходзячы ад Нацыянальнага, увасобленага ва ўсёй яго паўнаце, – да агульначалавечага.

*Над Віцебскам (1914). Марк Шагал (1917-1918).
Цэнтар Жоржа Пампіду (Парыж, Францыя).
Марка пошты Рэспублікі Беларусь, выдадзеная ў 1993 годзе*

Шагал ніколі з роднай зямлёй не расставаўся. У Парыжы, Нью-Ёрку, Сен-Поль дэ Ванс яна няўцямна квітнела на яго магічных палотнах. У карціне «Над Віцебскам» Марк Шагал намаляваў самага сябе, бо думкамі ён заўсёды быў у родным горадзе. У Эўропу Шагал вярнуўся ў 1948 г. У пасляваенны час яго творчасць суправаджала Біблейская тэма. Мноства афортаў да выдання французскай Бібліі, карціны, гравюры, вітражы і шпалеры, склалі «Біблейскае пасланьне» мастака свету, спецыяльна для якога ў 1973 годзе ў Ніцы ён адкрыў музей. Урад Францыі прызнаў яго афіцыйным Нацыянальным музеем. Вось гэты габэлен, відарыс якога змешчаны на блёку, выпушчаным у Беларусі, «Маленьне пра чашу», вісіць пры ўваходзе ў музей у Ніцы (існуюць іншыя назвы).

*Міжземнаморскі пейзаж або габэлен для ўваходу (1971).
Шагал Марк (1887-1985). Нацыянальны Музей Марка Шагала, Ніцца.
Блёк пошты Рэспублікі Беларусь, выдадзены ў 1993 годзе*

Марк Шагал памёр у 1985 годзе ў горадзе Сен-Поль-дэ Ванс на паўднёвым усходзе Францыі. Пахаваны на гарадзкіх могілках (Saint-Paul de Vence), недалёка ад Ніцы. А што Віцебск? Віцебск пра Шагала не ўспамінаў...

На выставу Марка Шагала ў Маскве ў 1987 годзе выстройваліся шматтысячныя чэргі. А партыйныя выданні Беларусі ганьбілі і самога мастака, і прыхільнікаў яго творчасці. Тады за стварэнне ў Віцебску музэю выступілі Дзьмітрый Ліхачоў, Андрэй Вазьнясенскі, Васіль Быкаў, паэт Давід Сімановіч. Стварэнне дома-музэю Марка Шагала ў Віцебску стала магчыма толькі пасля таго, як Савецкі Саюз спыніў сваё існаванне. Нарэшце ў 1992 годзе быў створаны і пачаў працаваць Арт-цэнтр Марка Шагала, а пасля заканчэння рэстаўрацыі доміка ў 1997 годзе, які належаў сям'і Маока Шагала, дом і Арт-цэнтр утварылі адзіны Музейны комплекс. Тут праводзяцца выставы работ Марка Шагала. У калекцыі музэю маюцца: серыя ілюстрацый да паэмы Мікалая Гоголя «Мёртвыя душы» (1923-1925), сэрэй каляровых літаграфій на тэму «Біблія», створаныя ў 1956 і 1960 гадах, цыкл каляровых літаграфій «12 каленаў Ізраілю» (1960) і іншыя працы Марка Шагала.

У сьвеце ёсць два Дзяржаўных музэі Шагала. Першы – у Ніцы, другі - у Віцебску, уродным горадзе Шагала. Але музей на радзіме не мае ні адной маляўнічай працы майстра. З 1975 па 1976 гг. мастак працуе над сэрэяй афортаў да кнігі вершаў свайго сябра Луі Арагона «Той, хто кажа, не кажучы нічога». Музэю Марка Шагала ў Віцебску нямецкім пісьменьнікам Ёханэсам Марыё Зімелем быў падораны адзін форт з гэтай сэрэяй, які называецца "Час, у якога толькі адно крыло". На зіхоткім крыжы ўкрыжаваны мастак і яго каханая, над імі анёл, які спрабуе дапамагчы. У правым верхнім куце – фрагмэнт інтэр'еру дому на Пакроўскай вуліцы ў Віцебску,

дзе Шагал правёў свае дзіцячыя і юнацкія гады і які цудам ацалеў у гады вайны. гады вайны. Відарыс гэтага дому – на полі блёку. Там жа помнік Марку Шагалу, які ўсталяваны каля Арт-цэнтру ў 1992 годзе. Праца скульптара Аляксандра Гвоздзікава. Над стомленым Маркам Шагалам у небе яго каханая Бэла.

Час, у якога толькі адно крыло (1975).

Афорт. Марк Шагал (1887-1985). Музей Марка Шагала, Віцебск.

Блёк пошты Рэспублікі Беларусь, выдадзены ў 1999 годзе

У двары Дома-музея Марка Шагала разьмешчаны Помнік «Віцебская мэлёдыя на французскай скрыпцы» працы Віцебскага скульптара Валерыя Магучага. Яго ўрачыстае адкрыццё адбылося ў 1997 годзе. Скульптура адлюстроўвае юнага кучаравага Марка, які абапёрся на осьліка. Да левага пляча ён прыціскае палітру ў выглядзе скрыпкі, у правай яго руцэ пэндзаль – смычок. Помнік перадае сутнасць творчасці мастака. Музыка ў жывапісу, які грае на струнах душы! Відарыс скульптуры можна ўбачыць на марцы Рэспублікі Беларусь.

Віцебская мэлёдыя на французскай скрыпцы. Валеры Магучы. Марка пошты Рэспублікі Беларусь "Віцебск", выдадзеная ў 2018 годзе ў сэрыі "Гарады Беларусі"

«Калі ўсё жыццё непазьбежна падыходзіць да канца, мы павінны афарбаваць яго ў свае колеры любові і надзеі», пісаў Марк Шагал.

Філіялістычная Шагаліяна вялікая. Больш за 20 краін сьвету і арганізацыя Аб'яднаных Нацый выпусцілі больш за 200 паштовых марак, прысьвечаныя Марку Шагалу. Сярод іх і зьмешчаныя ў артыкуле маркі, выпушчаныя поштай Рэспублікі Беларусь.

Liavon Karpovich: Long Uncompleted Road Home (abstract)

(web-magazine “Kultura. Natsya”, issue 27, April 2020, 116-122, www.sakavik.net)

Twenty countries within our world and the United Nations organization have put out more than 200 stamps featuring Mark Chagall. Five of them were published by the Postal Service in Belarus. Stressing the importance of philately, the author wishes to acquaint his readers with Chagall's tie to his homeland and complicated and long return to it, also with Chagall's dedication to the Bible, love and his belief that “...in art, as in life, anything is possible when at the heart of it all lies love.”

Лявон Карпович: Долгий и незавершенный путь домой ... (резюме)

(веб-журнал «Культура. Нация», вып. 27, апрель 2020, 116-122, www.sakavik.net)

Двадцать стран и ООН выпустили более 200 почтовых марок, посвященных Марку Шагалу. Среди них марки, выпущенные Почтой Республики Беларусь. Подчеркивая важность филателии, автор хочет познакомить читателя со связью Марка Шагала с Родиной, его долгим и трудным возвращением домой, его преданностью Библии, любовью и верой, что «... В искусстве, как и в жизни, все возможно, когда они основаны на любви».